

Hunyadi. També ressalta el potencial democràtic de les xarxes socials —Facebook, Twitter i YouTube—, a més de plantejar un reforçament de la dimensió política de les nostres vides: hem de passar de l'*Homo faber* a l'*Homo institutionalis*. En últim terme, totes aquestes estratègies redonden en la idea que insistentment evoca Hunyadi a través de la metàfora de la roda de hámster. Les ètiques principalistes revisen i controlen que la roda de hámster en la qual donem voltes no sigui perillosa, que no se'ns carreguin els bessons ni patim un esquinç. L'objectiu que persegueixen és que tots puguem ser lliures de córrer-hi amb tota tranquil·litat, sense temor. És aquesta fixació en la seguretat de la roda que ens incapacita per preguntar-nos per les imperfeccions de la roda sistema, la

que s'ha de combatre per mitjà de la institucionalització política de l'ètica global.

El llibre de Hunyadi esdevé, doncs, una aproximació crítica excel·lent als principis fonamentals del liberalisme polític, que proposa arguments originals. Al mateix temps, obre la porta a una ètica holística i eclèctica, ja que considera un error «l'especialització tècnica» de les teories filosòfiques actuals: teòrics del reconeixement, d'una banda, pensament feminista, de l'altra, els comunitaristes fent el seu camí, etc. Aquest llibre de Hunyadi és, per tant, una esmena a la totalitat, una crítica fractal a totes les dimensions i dinàmiques de la nostra existència, que posa sobre la taula un concepte potencialment prolífic: els modes de vida i la seva lògica d'emergència al marge de l'ètica i la democràcia.

Eudald Espluga Casademont

Universitat Autònoma de Barcelona

<http://dx.doi.org/10.5565/rev/enrahonar.698>

DAVIES, William (2015)
The happiness industry
Nova York: Verso, 320 p.
ISBN 9781781688458

Que la filosofia moral contemporània ha estat monopolitzada per una visió principalista i procedimental de l'ètica és quelcom incontestable. Però també és cert que, sobre la crítica insistent a aquesta realitat, s'hi ha erigit una bibliografia imponent que prové de diferents enclavaments teòrics com ara el comunitarisme, els corrents neoaristotèlics o l'ètica feminista, els quals, lluny d'obrir camins nous a la crítica ètica —i també política—, s'han estancat en una batalla de posicions pel domini del llenguatge filosòfic. N'hi ha notables excepcions, al nostre entendre, com ara les que brollen de l'obra de Martha Nussbaum, Stanley Cavell o Richard Rorty, que han fet un

gran esforç per convertir les seves teories ètiques en armes de crítica cultural sense deixar de prendre's seriosament la realitat social que pretenen criticar.

Des d'una perspectiva teòrica diferent, també és el cas de William Davies. Professor a la Goldsmith University of London, encarregat de liderar el desenvolupament de la nova titulació en Filosofia Política i Economia, se serveix de la seva formació en sociologia per abordar una qüestió de naturalesa tant ètica com política: l'articulació d'un perfeccionisme moral, fonamentat en una idea matemàtica de felicitat, que suposa l'acompliment de la utopia benthamiana. A *The happiness industry: How the government*

and big business sold us well-being, Davies hi culmina una anàlisi les reflexions de la qual havien començat l'any 2011, amb un article publicat a la *New Left Review* sobre l'economia política de la infelicitat.

A partir de l'aproximació a les maneres com l'ideal de felicitat és presentat, interpretat i institucionalitzat en diferents àmbits —la psicologia positiva, la gestió empresarial, la nova ciència econòmica de la felicitat, els mitjans de comunicació o les polítiques socials—, Davies traça el retrat robot d'una forma de perfeccionisme moral que ha esdevingut hegemònica en les societats capitalistes occidentals. En contra del dogma pluralista, ens trobem amb una teoria ètica que destaca una qualitat de l'home com a humana per excel·lència, tot considerant que la tasca preeminent dels individus és desenvolupar-la al màxim. Es tracta de la felicitat, però no d'una felicitat qualsevol. El propòsit principal de *The happiness industry* és assenyalar quins discursos —polítics, econòmics i acadèmics— teixeixen i reproduïen socialment aquest ideal moral i, potser més important, descriure quines són les estratègies de naturalització i neutralització d'aquest ideal moral.

La principal tesi que defensa Davies és que s'ha culminat el projecte il·lustrat d'una «ciència de la felicitat», això és, un projecte que assumeix que la relació entre la ment i el cos és una relació quantificable en vista de la gestió política de la felicitat. Així, aquesta esdevé una realitat mesurable, visible, accessible a través de criteris científics i tècnics. D'aquí que Davies parli d'aquest projecte com d'una «utopia benthamiana», ja que considera que el filòsof anglès va ser un dels primers a situar la felicitat al centre de l'organització política i econòmica de les societats, així com a idear-ne tècniques importants de matematització (per exemple: Bentham pensava que el ritme del pols sanguini podia servir d'indicador del plaer i, en la mateixa línia, va ser dels primers a plantejar la idea que el preu que algú es-

tava disposat a pagar per un producte podia ser un indicador del plaer que aquest producte li produïa).

En els cinc primers capítols, Davies hi esbossa paral·lelament: 1) una història de la ideologia del consumisme; 2) el procés de penetració de la cultura terapèutica en la cultura empresarial que culmina en la psicologització del treball, i 3) un diagnòstic de la crisi moral de les societats occidentals i l'establiment de la tècnica com a única autoritat reconeguda. Per tant, no estem davant d'una anàlisi monogràfica i detallada d'una pràctica cultural concreta, sinó d'un assaig eclèctic que espigola d'aquí i d'allà per presentar una fotografia de conjunt. Davies elabora una genealogia de la ciència de la felicitat que va des de la cosmovisió dualista de Gustav Fechner i la seva teoria de la psicofísica fins a les tècniques de gestió contemporànies, tot passant per la història del DSM-III o les teories de Williams Jevons i Adam Smith sobre el mercat com una gran auditoria psicològica mitjançant la qual és possible representar els desitjos de la societat.

L'evolució de l'ideal que dibuixa Davies no és unívoca. En els tres capítols darrers, s'ocupa de veure els efectes polítics del desenvolupament d'aquesta «ciència de la felicitat». I si bé és cert que podrà acabar afirmant que «la felicitat ha esdevingut una forma de capital», el seu diagnòstic no coincideix amb les tesis de la teoria crítica i el pensament marxista. No es tracta d'un relat sobre l'alienació i la reïficació que oposi el mode de vida capitalista i la seva visió mercantilitzada de la felicitat a una comprensió alternativa, autèntica, deslliurada del jou del capitalisme. De fet, el triomf d'aquest ideal de felicitat —que té com a croses les idees d'empatia, generositat i autogestió— depèn precisament d'haver pintat la vella economia i la seva ideologia com a horriblement materialista i individualista. En el camp on aquest mecanisme s'observa millor és en el de la gestió empresarial, en el pas de la lògica taylorista a les innova-

cions d'Elton Mayo. La disciplina, el control cronomètric o la dominació dels cosos deixen de ser vistos com a estratègies adequades per millorar la producció. A partir dels anys seixanta, la solució al problema de l'eficiència passa perquè les corporacions s'ocupin i tinguin cura de l'estat psicològic dels seus empleats: que es preocupin per la seva salut, per les seves emocions, pels seus problemes quotidians. L'originalitat de la proposta de Mayo és que atribuïa funcions terapèutiques a les empreses.

Aquesta anàlisi recorda en part les idees que Foucault desenvolupa cap al final de la seva vida, en un curs al Collège de France que va ser publicat amb el nom de *La naissance de la biopolitique* (1979), on el filòsof francès aborda la lògica política de l'encara incipient ideologia neoliberal. Davies, que ha dedicat part de la seva investigació a la història del pensament neoliberal, recull la idea foucaultiana segons la qual el neoliberalisme és una forma de governança política que, lluny d'instituir-se com una mera negativitat (el *laissez-faire* absolut, la lliure competència sense fricció estatal), implica un ideal positiu d'autogovern mitjançant el qual els individus interioritzen i automatitzen —en forma de tecnologies del jo— aquells principis que abans havien de ser imposats mitjançant la coerció. La felicitat esdevé, per Davies, motivació i llei, meta i obligació, de forma que ara podem entendre en quin sentit el model de Mayo per a la gestió empresarial resulta tan opressiu o més que el taylorista: l'ideal d'automillora, canalitzat per la ideologia social de la compartició i l'obertura emocional a l'altre, que és presentada com una crítica a l'individualisme, la introversió i el qüestionament d'un

mateix, esdevé una forma instrumental d'apropiar-se de l'experiència social, ja sigui en vista a la plenitud emocional (del treballador) o al guany econòmic (de l'empresari). William Davies anomena «socialisme neoliberal» la lògica que regeix aquest cercle viciós.

Per tancar aquesta aproximació a *The happiness industry*, podem concloure que, si bé el seu desplegament teòric no està plantejat explícitament en termes ètics, el seu esperit rau en la crítica d'aquest perfeccionisme moral que arrela en els discursos sobre la felicitat que està analitzant. Cal fer-hi èmfasi, perquè el títol del llibre podria portar-nos a engany i fer-nos pensar que es tracta de l'enèsima crítica a la manera com les indústries culturals s'han apropiat de les nostres vides i ens han sotmès a una existència inautèntica. Ben al contrari, doncs, Davies explica com el desenvolupament de certes disciplines acadèmiques (psicologia positiva, economia de la felicitat), de certes transformacions socials (la nova cultura empresarial, l'emergència de les noves tecnologies) i de certs paradigmes polítics (el paradoxal «socialisme neoliberal») han desembocat en una dinàmica cultural en la qual la persecució d'una existència autèntica és el motor de formes noves de dominació. En últim terme, es tracta de la genealogia de com aquest ideal sobre el benestar ha esdevingut hegemònic. I no només això: explica també com aquesta idea ha pogut conquistar, per la via de la seva conversió en una realitat científica, quantificable i mesurable, el centre de l'esfera pública. I com ho ha fet ja no com un ideal moral —la qual cosa contradiria el nostre sentiment pluralista—, sinó com una descripció objectiva del funcionament normal de la vida humana.

Eudald Espluga Casademont

Universitat Autònoma de Barcelona

<http://dx.doi.org/10.5565/rev/enrahonar.699>

